Informačný list predmetu

Akademický rok 2026/2027

Vysoká škola	Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Fakulta	FSV UCM
Kód predmetu	UPVVS/ESPO/BcD/011/25
Názov predmetu	Základy sociológie
Rozsah	2P
Počet kreditov	5
Vyučujúci	PhDr. León Richvalský, PhD. (prednášajúci)

Podmienky na absolvovanie predmetu

Účasť na prednáškach je povinná. Predmet je ukončený na základe:
• Priebežného hodnotenia vo forme vypracovaného zadania (50%)
• Záverečnej písomnej skúšky (50%).
Klasifikačný stupeň bude určený na základe stupnice (v %):
A (100 – 92), B (91 – 83), C (82 – 74), D (73 – 65), E (64 – 56), Fx (55 a menej).

Výsledky vzdelávania

vysvetlí základné pojmy, predmet, funkcie a postavenie sociológie v systéme spoločenských vied a objasní historické okolnosti jej vzniku a vývoja;
• identifikuje najvýznamnejšie sociologické teórie, myšlienkové prúdy a ich predstaviteľov a interpretuje ich prínos k poznávaniu spoločnosti a spoločenských vzťahov;
• analyzuje spoločnosť prostredníctvom základných sociologických kategórií a rozlišuje javy súvisiace so sociálnymi skupinami, socializáciou, kultúrou, subkultúrami a ďalšími faktormi;
• vysvetlí mechanizmy sociálnej stratifikácie a sociálnej mobility a posudzuje ich vplyv na postavenie jednotlivcov a skupín v spoločnosti;
• interpretuje spoločenský význam práce, vzdelávania, globalizácie a spotrebného správania a dokáže ich zasadiť do širšieho kontextu súčasných spoločenských zmien;
• rozlišuje základné princípy kvalitatívneho a kvantitatívneho sociologického výskumu a posudzuje vhodnosť ich využitia pri skúmaní vybraných spoločenských javov;
• analyzuje a porovnáva aktuálne spoločenské problémy a procesy v domácom a zahraničnom prostredí a interpretuje ich prostredníctvom vybraných sociologických konceptov a poznatkov;
• dokáže sociologicky interpretovať situácie a vzťahy z každodenného života, rozpoznávať vplyv sociálneho prostredia, skupinových noriem a spoločenských zmien na správanie ľudí a kriticky posudzovať zjednodušené vysvetlenia spoločenských javov.

Stručná osnova predmetu

1. Definícia sociológie a historický kontext jej vzniku.
Teoretické vymedzenie sociológie ako spoločenskej vedy, jej predmetu, základných funkcií a historických podmienok, ktoré viedli k jej vzniku a formovaniu.
2. Zakladatelia sociológie a historické pohľady na spoločnosť.
Charakteristika najvýznamnejších predstaviteľov klasickej sociológie, ich základných myšlienok a prístupov k vysvetľovaniu spoločnosti, sociálnych vzťahov a spoločenských zmien.

3. Moderná a súčasná sociológia.
Prehľad vybraných moderných a súčasných myšlienkových smerov a teoretických prístupov a ich využitie pri interpretácii spoločenských procesov a javov.
4. Spoločnosť z hľadiska sociológie.
Teoretická charakteristika spoločnosti, jej štruktúry, sociálnych skupín, inštitúcií, sociálnych vzťahov a mechanizmov zabezpečujúcich jej fungovanie a reprodukciu.
5. Kultúra, subkultúra a náboženstvo v spoločnosti.
Analýza kultúry, hodnôt, noriem, symbolov, subkultúr a náboženstva ako významných prvkov ovplyvňujúcich sociálne správanie, identitu jednotlivca a fungovanie spoločnosti.
6. Socializácia a deviácia.
Charakteristika procesu socializácie, jeho hlavných aktérov a mechanizmov, sociologické vysvetlenie deviácie, sociálnej kontroly a reakcií spoločnosti na porušovanie sociálnych noriem.
7. Sociálna stratifikácia a sociálna mobilita.
Teoretické vymedzenie sociálnej stratifikácie, nerovností a sociálnych vrstiev a analýza mechanizmov vertikálnej a horizontálnej sociálnej mobility.
8. Práca a vzdelanie z pohľadu sociológie.
Sociologická analýza práce a vzdelávania ako významných spoločenských inštitúcií, ich vplyvu na sociálne postavenie, životné šance a sociálnu mobilitu jednotlivcov.
9. Globalizácia a fenomén konzumnej spoločnosti.
Charakteristika globalizačných procesov a ich spoločenských dôsledkov so zameraním na zmeny životného štýlu, spotrebného správania a identity jednotlivcov a vytvorenie tzv. konzumnej spoločnosti.
10. Moderná sociológia v podmienkach SR a ČR, najvýznamnejšie myšlienkové prúdy a ich autori.
Prehľad vývoja a súčasného postavenia sociológie v SR a ČR so zameraním na vybrané myšlienkové prúdy, významných predstaviteľov a oblasti sociologického skúmania.
11. Sociologický výskum a jeho metódy, kvalitatívna a kvantitatívna paradigma.
Teoretické vymedzenie sociologického výskumu, jeho základných fáz a metód a porovnanie princípov, možností a limitov kvalitatívneho a kvantitatívneho výskumného prístupu.
12. Súčasné spoločenské výzvy v sociologickej perspektíve.
Analýza vybraných spoločenských javov a problémov rozpracovaných v súčasných sociologických konceptoch a výskumoch.

Druh, rozsah, metódy a pracovná záťaž študenta

Typ predmetu (P, PV, V): P – povinný
Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): 2/0 (prednáška/seminár)
Metóda štúdia: prezenčná
Forma štúdia: denná

Odporúčaná literatúra

• BEDNÁRIK, R. (ed.) Stručný prehľad sociológie. Bratislava : ENIGMA, 2009. 313 s. ISBN 978-80-89132-59-1
• DANICS, Š., DUBSKÝ, J., URBAN, L. 2019. Základy sociologie a politologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2019. 358 s. ISBN 978-80-7380-751-1.
• HAVLÍK, R. Úvod do sociologie. Praha : Univerzita Karlova, 2021. 134 s. ISBN: 978-80-246-5003-6
• KELLER, J. Úvod do sociologie. Praha : SLON, 2012. 204 s. ISBN 978-80-7419-102-2
• KUSÁ A. a kol. Spotrebiteľ a spotrebiteľské správanie v kontexte psychológie a sociológie trhu. Trnava : UCM FMK, 2015. 123 s. ISBN 978-80-8105-677-2
• MACHÁČEK, L. Sociológia mládeže. Novo mesto : Faculty of organization studies, 2015. 295 s. ISBN 978-961-93688-5-5
• TOMŠIK, R. Kvantitatívny výskum v pedagogických vedách – Úvod do metodológie a štatistického spracovania. Nitra: Pedagogická fakulta UKF, 2017. 505 s. ISBN 978-80-8152-925-2

Jazyk, ktorého znalosť je potrebná na absolvovanie predmetu

slovenský, anglický, český